

Heikki Selamo

Efektit harjoittelun tukena

Itsereflektiota, kokeilua ja kehittymistä efektien avulla

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Musiikkipedagogi (AMK)

Musiikin tutkinto

Opinnäytetyö

20.11.2017

Tekijä Otsikko	Heikki Selamo Efektit harjoittelun tukena
Sivumäärä Aika	11 sivua + 1 liite 20.11.2017
Tutkinto	Musiikkipedagogi (AMK)
Koulutusohjelma	Musiikin tutkinto
Suuntautumisvaihtoehto	Soitonopettaja
Ohjaaja(t)	Lehtori Jarmo Hynninen Lehtori Pekka Luukka
<p>Opinnäytetyöni kirjallisessa osuudessa esittelen, kuinka olen hyödyntänyt erilaisien sähkökitaralle suunniteltujen efektien käyttämisestä saamiani omakohtaisia kokemuksia itse-reflektion apuvälineinä omassa harjoittelussani ja oppimisessäni. Liitteenä olevalla videolla esittelen kirjallisessa osuudessa kuvailut harjoitukset, jotka ovat muotoutuneet harjoitus- ja esiintymistilanteissa tehtyjen havaintojen, sekä opetustilanteissa ja kollegojen kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta.</p> <p>Tämän opinnäytetyön ja työssä esiteltyjen harjoitusten tarkoituksena on näyttää, kuinka efektejä hyödyntämällä on mahdollista alleviivata soittoteknisten asioiden, kuten dynamiikan ja rytmisen tarkkuuden, merkitystä tavoiteltavissa olevan soinnin saavuttamiseksi. Toivon myös, että työni kannustaa eri instrumenttien soittajia tutustumaan efekteihin niin instrumenttiansa ilmaisuvoiman laajentamiseksi kuin myös harjoittelunsa monipuolistamiseksi.</p> <p>Työni on suunnattu myös musiikkipedagogeille, joille efektit ovat joko vieraampia tai lähinnä keikoilla käytössä olevia laitteita. Tavoitteenani on auttaa heitä näkemään efektit mahdollisuutena luoda monipuolisempia opetus- ja harjoittelumetodeja sekä oppimisympäristöjä.</p> <p>Tämän työn tekeminen auttoi minua jäsentelemään efektien kanssa tekemiäni asioita selkeämmiksi kokonaisuuksiksi. Ymmärsin myös selkeämmin sen, että efektien kanssa harjoittelu toimii paremmin yhtenä harjoittelun osa-alueena kuin pääasiallisena harjoittelumetodina.</p>	
Avainsanat	Sähkökitara, efektit, luupperi, delay, särö, kokemuksesta oppiminen, reflektointi

Author Title	Heikki Selamo Effects as a tool for practicing
Number of Pages Date	11 pages + 1 appendix 20 Nov 2017
Degree	Bachelor of Music Education
Degree Programme	Pop and Jazz Music
Specialisation option	Music Pedagogy
Instructors	Jarmo Hynninen, MMus Pekka Luukka, MMus
<p>In the written part of my thesis I introduce how I have used guitar effects to create reflective learning environments. In my thesis I also tell how I have practiced with various effects. These exercises are also introduced in the video which is attached to the thesis.</p> <p>The major objective of this study is to explain how players can improve their playing technique by using effects. I hope that rehearsing with effects helps players to understand how different things such as dynamics affect the sound and behaviour of the instrument and effects.</p> <p>I hope that this report will inspire teachers to use effects as part of their teaching. I also hope that this work will help other instrumentalists to create new teaching and learning methods and learning environments by using effects. Working on this thesis helped me to understand that reflecting with effects is great learning tool when used alongside with other learning methods.</p>	
Keywords	Electric guitar, effects, looper, delay, overdrive, distortion, reflective learning

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Reflektointi efektien avulla	2
3	Efektien käyttö treenaamisen tukena	4
3.1	Yleistä	4
4	Luopperi	5
4.1.1	Metronomina	5
4.1.2	Taustanauhana	6
4.1.3	Soiton nyanssien tarkkailu	6
4.1.4	Rytmissen hahmotuskyvyn kehittäminen	7
5	Delayt	7
5.1	Harjoitus delaylle	8
5.2	Toinen harjoitus delaylle	8
6	Säröt	8
6.1	Harjoitus särölle	9
7	Yhteenveto ja pohdinta	9
	Lähteet	12
	Liitteet	
	Liite 1. Video	

1 Johdanto

Matkani kitaran äänipaletin laajentamisen parissa alkoi toden teolla vuonna 2011, kun perustimme VIRTA-nimisen yhtyeen trumpettisti Antti Hevosmaan ja rumpali Erik Fräkin kanssa. Säröt, modulaatio-, ja viive-efektit olivat repertuaarissani jo aiemmin, mutta trumpettistin, kitaristin ja rumpalin muodostaman pienyhtyeen sointi oli niin ilmava, että tilan täyttämiseksi aloin laajentaa efektivalikoimaani täyteläisemmän bändisoinnin saavuttamiseksi. Koska efekteistä käytetään yleisesti niiden alkuperäisiä englanninkielisiä nimiä, en ole lähtenyt suomentamaan niitä tätä työtä varten. Pyrin avaamaan kunkin efektin toimintaperiaatteita ja käyttötarkoitusta sitä mukaa, kun esittelen niitä työssäni.

Kitaran äänialan laajentamiseksi hankin oktaaverin, joka muuntaa kitaran kuivan signaalin soimaan joko oktaavin ylös tai alas. Oktaaverin avulla pystyin laajentamaan kitaran äänialaa esimerkiksi basson tontille. Samoihin aikoihin haalin käsiini myös ensimmäisen luopperini, johon pystyin tallentamaan reaaliajassa sointukiertoja tai riffejä, joiden ympärille sävelsimme kappaleita.

Haasteellisinta luuppereilla säveltämisessä on se, että musiikista tulee helposti junnaavaa ja kappaleet alkavat herkästi muistuttamaan toisiaan, jos luopperilla luupataan vain tietyssä pulssissa meneviä sointukiertoja ja riffejä. Edellä mainitun havainnon myötä aloin tuoda rytmisten luoppien rinnalle eteerisempää äänimaisemaa luovia luuppeja, jotka eivät lähtökohtaisesti mene missään tahtilajissa tai pulssissa.

Koska säveltämämme kappaleet sisälsivät, ja sisältävät edelleen, paljon luupattua materiaalia, oli tärkeää ryhtyä tietoisesti harjoittelemaan luuppereiden kanssa soittamista, jotta kappaleiden esittäminen keikoilla olisi mahdollista. Harjoittelun myötä kypsyi myös näkemys luopperista instrumenttina sen sijaan, että luopperi ja muut efektit nähtäisiin pelkkinä sähkökitaran oheislaitteina.

Säveltämisen ja harjoittelun lisäksi olen käyttänyt efektejä ja luuppereita myös kymmenillä keikoilla kontrolloiduissa klubiympäristöissä ja isoilla ulkoilmalavoilla VIRTA – yhtyeen kanssa Suomessa ja ulkomailla. Vaihtelevat keikkaolosuhteet ovat omalta osaltaan hioneet ymmärrystäni efekteistä ja niiden käytöstä ja nämä työelämätilanteiden kokemukset ja havainnot ovat myös vaikuttaneet liitteenä olevassa videossa esiteltyihin harjoituksiin.

Tässä työssä esittelen luupperille, delaylle ja särölle kehitettyjä harjoituksia, jotka tähtäävät sekä instrumentin että efektien kokonaisvaltaisempaan hallitsemiseen, sekä tietoisuuteen siitä, mistä tekijöistä oman instrumentin sointi rakentuu. Monet harjoituksista on mahdollista tehdä myös metronomin tai taustanauhojen kanssa, mutta ilman taustanauhoja harjoittelu voi olla luovempaa. Näiden harjoitteiden perimmäisenä tarkoituksena on kuitenkin rohkaista jokaista soittajaa tutustumaan syvällisemmin instrumenttiinsa ja laitteistoonsa, sekä etsiä ja laajentaa soittimensa ja ilmaisunsa rajoja.

2 Reflektointi efektien avulla

Oma tarpeeni efektien käyttämiseen osana harjoitteluani syntyi tekemäni musiikin kautta, jossa efekteistä tuli joissain tilanteissa luontainen jatke sähkökitaralle ja joissain tapauksissa taas oma instrumenttinsa sähkökitaran rinnalle. Siksi aloin tietoisesti jollain tasolla opetella myös efektien soittamista samalla lailla kuin opettelin sähkökitaran soittamista. Tämän myötä efekteistä tuli myös apuväline kitaransoiton osa-alueiden, kuten soiton dynamiikan, soundin, rytmisen tarkkuuden ja nyanssien, harjoittelussa.

Omalla kohdallani ensimmäiset kokeilut efektien kanssa olivat lähinnä leikkimiseen rinnastettavaa intuitiivista kokeilua ja hauskanpitoa, jossa tutustuin eri efektien luomiin mahdollisuuksiin ja äänimaailmoihin. Vasta myöhemmin analysoin ja pohdin tarkemmin soittooni sekä efektien käyttöön liittyviä asioita omien kokemuksieni pohjalta, jonka jälkeen pyrin aktiivisesti tuomaan efektejä esille omassa soitossani myös esiintymistilanteissa. Jälkikäteen ajateltuna soittoni harjoittelu ja oman tyylini kehittäminen efektien kanssa vaati paljon itsereflektiota ja kokeilua. Muun muassa Ruohotie (2002, 139) kuvailee reflektiivistä ajattelua ja toimintaa oppimistilanteissa seuraavasti:

Kokonaisvaltainen oppiminen sisältää siis neljä vaihetta: 1) kokemuspohjaisen oppimisen, joka on välitöntä, intuitiivista, avointa, tunnepitoista ja luovaa oppimista, 2) pohdiskelevan havainnoinnin, joka korostaa ilmiön eri näkökulmien ja oman oppimisen pohdintaa, 3) käsitteellistämisen, joka pyrkii kurinalaiseen systemaattiseen ajatteluun, ongelmia ymmärtävään ratkaisuun ja sopivan teorian muodostukseen sekä 4) aktiivista toimintaa korostavan oppimisen, joka pyrkii löytämään toimivia käytännön ratkaisuja, vaikuttamaan ihmisiin, etsimään sovelluksia ja muuttamaan asioita.

Esimerkiksi jossain vaiheessa soittouraani huomasin, että mitä kovempaa lyön kitaran kieliä sitä säröytyneemmän äänen saan ulos vahvistimesta, varsinkin jos lähtösaundi on jo valmiiksi vähän säröinen. Tämä havainto ja kokemus saivat minut pohtimaan

muiden muassa seuraavia asioita sähkökitaran äänenmuodostuksesta; Soitanko kitaraa sormilla vai plektralla? Kuinka pitkät kynnet kieliä näppäilevissä sormissa on hyvä olla? Missä kulmassa plektra osuu kieliin? Miten paksuja kieliä käytän ja mille korkeudelle säädän kielet, jotta saan kulloiseenkin tilanteeseen, musiikkityyliin ja omaan soitotyyliini sopivan soittotuntuman? Kuinka kovaa näppäilen tai lyön kieliä ja kuinka se vaikuttaa vahvistimesta ulos tulevaan saundiin? Tässä tapauksessa tehty havainto ja koettu kokemus loivat pitkän pohdintojen ja kokeilujen ketjun, jossa jatkuvuus ja interaktio toteutuivat siten, että esiintymistilanteessa tehdyt havainnot vaikuttivat harjoitustilanteeseen, jossa yksinkertaistettuna peilasin kitaralla tekemiäni asioita särön käyttäytymiseen.

Toisena esimerkkinä efektien avulla tapahtuneesta reflektoinnista voisi mainita delayn, joka toistaa soitetun äänen viiveellä ikään kuin kaikuna. Tämä efekti voi toimia oman soittimen harjoittelussa henkilökohtaisena valmentajana, jonka kanssa toimitaan aktiivisessa vuorovaikutuksessa koko harjoituksen ajan. Koska delayn viiveen pituus pysyy koko ajan samana, se pitää huolta soiton tarkkuudesta, sillä jos soiton rytmien tarkkuus heittelee vähänkin, kokonaisuudesta tulee delayn kanssa rytmisesti epätarkan kuuloinen. Saadakseen kokonaisuudesta ehyen kuuloksen, soittajan pitää siis koko ajan kuunnella sekä omaa soittoaan että delayn luomia toisintoja soittamistaan äänistä. Delayn avulla luodaan siis tietyn tyyppinen oppimisympäristö, jossa pyritään siihen, että interaktiosta delayn kanssa tapahtuisi oppimista.

Efektit myös tekivät omalla kohdallani harjoittelusta mielekkäämpää ja hauskeempaa. Erityisesti luupperit ja säröt, etenkin fuzzit, jotka voivat viedä sähkökitaran parhaimmillaan ilmaisukykynsä ääri rajoille, ruokkivat jollain tasolla luovuuttani (Aroluoma 2017). Esimerkiksi sen tutkiminen, pystyykö jollain äärimmäisen säröistä kanttiaaltoja soittamalla fuzzilla tuottamaan kuulasta tai herkkää saundimaailmaa, on mielestäni todella mielenkiintoista ja haastavaa. Koen, että efektien käyttö osana harjoitteluani on laajentanut käsitystäni kitaran soinnin monimuotoisuudesta ja auttanut minua kehittämään omaa ilmaisuani ja tekniikkaani, koska eri efektit vaativat erilaisia soittotekniikoita. Esimerkiksi soitettavan kappaleen tempoon synkronoitu delay saattaa kuulostaa sotkuiselta, jos soitettavat äänet soitetaan legato eli toisiinsa sitoen. Staccatona, eli lyhyenä, soitettuna äänet kuulostavat delayn kanssa rytmisesti huomattavasti tiukemmalta.

Kitaran soinnin kirkkauteen voi vaikuttaa sillä, missä kulmassa ja millä voimakkuudella plektra osuu kieliin. Nämä tekijät vaikuttavat säröjen kanssa myös särön määrään,

luonteeseen ja äänenväriin. Sen lisäksi, että efektit muokkaavat kitarasaundia, ne voivat muokata myös soittajan soittotyyliä, jotta hän saa soittimestaan ja käyttämistään laitteista tavoittelemansa soundin. Ruohotie (2002, 151) kertookin seuraavasti Catherine Hansmanin ja Arthur Wilsonin tekemästä tutkimuksesta, jossa havaittiin, että tietokoneiden käyttö muokkasi opiskelijoiden tapaa opiskella:

Opiskelijat pitivät tietokoneita oppimisensa pääasiallisina välineinä. Tietokoneiden käyttö antoi heille ”voimaa”, joka teki kirjoittamisen helpommaksi verrattuna perinteiseen kynä ja paperi –tekniikkaan. Toisin sanoen välineinä käytetyt tietokoneet muokkasivat sitä, miten opiskelijat kirjoittivat, tai ainakin heidän omia havaintojaan siitä, miten he kirjoittivat. Opiskelijat havaitsivat tietokoneiden myös mahdollistavan sen, että he saattoivat kehittää omia kirjoittamisen prosessejaan, mikä tyypillisesti tarkoitti sitä, että he eivät noudattaneet annettuja kuinka tehdään –ohjeita.

Olen tehnyt efektien kanssa harjoitellessa samankaltaisia havaintoja. Esimerkiksi erilaisten säröjen kanssa tehdyt harjoitukset ovat kehittäneet soittotekniikkaani herkemmäksi ja dynaamisemmaksi, kun taas delayt ja luupperit ovat kehittäneet soittoni rytmistä puolta. Lisäksi vielä pidemmälle kehittynyt efektien hallinta on muokannut soittotyyliäni niin, että erilaisten kitaraefektien käyttö on tullut vahvasti luontevaksi osaksi omaa ilmaisuani. Koen olevani ilmaisuvoimainen soittaja ilman efektejäkin, mutta esimerkiksi luupperit, kaiut ja delayt mahdollistavat sen, että voin tarvittaessa tuoda soittoonni uuden vaihteen ja mielenkiintoisia lisäsävyjä, jos koen se esitettävän musiikin kannalta tarpeelliseksi. Erilaiset efektit mahdollistivat sen, että pystyin luomaan itselleni mielekkäitä oppimisympäristöjä, joiden muodostamien raamien sisällä pystyin kehittämään omaa soittoani ja suhdettani instrumenttiini sekä tutkimaan eri efektien luomia mahdollisuuksia ja etsimään myös niiden ilmaisukyvyn rajoja. Effektien luomat uudenlaiset äänimaailmat ruokkivat myös luovuuttani ja loivat uusia väyliä oman sävelkieleni löytämiseen.

3 Effektien käyttö treenaamisen tukena

3.1 Yleistä

Seuraavissa luvuissa esittelen muutamia harjoituksia luupperille, delaylle ja särölle. Harjoitukset ovat syntyneet levyjä kuunnellessa, kappaleita harjoitellessa ja keikoilla

tehdyistä oivalluksista. Osaan olen saanut ideoita minua vuosien varrella opettaneilta kitaristeilta sekä netistä katsotuista ja kitaralehdistä luetuista haastatteluista. Monet harjoituksista pureutuvat sähkökitaran soiton sekä äänenmuodostuksen perusasioihin ja lähes kaikki harjoitukset ovat saaneet muotonsa treenikämpällä enemmän tai vähemmän päämäärätietoisten harjoittelusessioiden myötä, joissa harjoittelen useampaa osa-aluetta yhtä aikaa. Tätä opinnäytetyötä varten tein kuitenkin karkean jaottelun eri harjoituksille efektiryhmittäin. Harjoitukset esitellään myös liitteenä olevassa yhdellä otolla kuvatussa esituotantoasteella olevassa videossa.

4 Luopperi

Yksi ensimmäisistä kaupallisille markkinoille ilmestyneistä luuppereista oli Lexicon JamMan, joka julkaistiin vuonna 1994. JamManin pohjana oli 1982 julkaistu Lexicon PCM42 –digitaalidelay, joka pystyi luomaan enintään 4,8 sekunnin mittaisen viiveen. Ensimmäisessä JamManissa nauhoitetun luupin enimmäispituus oli vain kahdeksan sekuntia, mutta myöhemmin luupausaikaa kasvatettiin 32 sekuntiin. 90-luvun puolivälissä markkinoille tuli muitakin luuppereita, jotka perustuivat 80-luvulla julkaistujen digitaalidelayden modifikaatioihin. (Sellon 2011.) Liitteenä olevassa videossa käytän Line 6 M9 –multieffektin luopperia. Luuppereita käyttäviä artisteja ovat esimerkiksi Ed Sheeran, Bill Frisell, Robert Fripp, Stian Westerhus, Jarmo Saari ja Kimmo Pohjonen.

4.1.1 Metronomina

Olen aina ollut laiska kantamaan mitään ylimääräisiä tavaroita mukanani esimerkiksi treenikämpälle. Erilaiset mobiilisovellukset ovat myös varsin käteviä harjoittelun tukena, mutta tietokoneet ja puhelimet ovat olleet minulle harjoittelutilanteessa enemmän häiriöksi kuin hyödyksi. Sen sijaan harjoittelen mielelläni sillä kalustolla, jota käytän myös keikoilla. Siksi luopperin käytöstä on tullut olennainen osa harjoitteluani.

Luuppaamalla vain yhden iskun mittaisen luupin luopperi muuttuu tasaisesti yhtä iskua tietyssä tempossa toistavaksi metronomiksi. Tässä sovelluksessa voi tutkia, mitä erilaisia perkussiivisiä ääniä esimerkiksi sähkökitarasta voikaan saada ulos. Äänitetty isku voi olla pelkkä perkussiivinen lyhyt lyönti, soiva nuotti tai jopa sointu. Tärkeintä tässä sovelluksessa on, että luupatussa äänessä on selkeä atakki, jotta luomasi metronomin

mukana on helppo soittaa. Ellet sitten halua luoda harjoitteluun lisähaastetta soittamalla luupperiin ääntä, jossa on todella pehmeä atakki.

4.1.2 Taustanauhana

Yksinkertaisin tapa käyttää luupperia taustanauhana on luupata rytmisiä meneviä riffejä tai sointukiertoja ja harjoitella esimerkiksi sooloja tai muuta melodiasoittoa luupattujen kiertojen päälle.

Otetaan esimerkiksi harjoitus, jossa luupataan ensin sointukierto ja tämän jälkeen soitetaan kappaleen melodia sointukierron päälle. Harjoitteen toinen osa voisi esimerkiksi mennä niin, että ensin luupataan kappaleen melodia, jonka jälkeen luupattun melodian päälle soitetaan komppiraita. Näiden päälle voi vielä luupata jonkinlaisen improvisoidun ostinatokuvion ja vielä neljänneksi kerrokseksi bassolinjan.

Kaikista yksinkertaisin taustanauhaluuppi voidaan luoda seuraavasti. Äänitä luupperiin parin sekunnin mittainen tyhjä luuppi. Pidä kitaran "volumepotikka" eli äänenvoimakkuuden säädin nollassa. Päätä esimerkiksi, mitä moodia haluat harjoitella. Soita moodia ilmentävä sointu ja soinnun soidessa avaa kitaran äänenvoimakkuuden säädintä pikkuhiljaa. Lopputuloksena pitäisi syntyä syntetisaattorimainen sointumatto, jonka päälle voi harjoitella esimerkiksi skaaloja, sointukäännöksiä tai oikean käden komppikuvioita.

4.1.3 Soiton nyanssien tarkkailu

Tässä harjoituksessa ei tarvitse välttämättä välittää siitä meneekö luupin lopun ja alun välinen taite rytmisesti yksin soitettun asian kanssa vai ei. Olennaisinta on keskittyä siihen, mitä luuppiin tallentui. Oman soiton nauhoittamiseen ja analysointiin löytyy paljon välineitä kannettavista nauhureista tietokoneella käytettäviin äänitysohjelmiin, mutta oman kokemukseni mukaan luupperi on tallentimena intuitiivisin, jos sellainen vain jostain kohtaa signaalitietä löytyy.

Kun luupperiin tallentaa esimerkiksi pätkän jotain komppia ja polkaisee play –kytkintä, luupperi toistaa soitetun asian välittömästi ja niin monta kertaa kuin sielu sietää. Oman soiton nauhoittaminen luupperiin ja soiton kuuntelu mahdollistaa välittömän ja objektiiv-

visen palautteen saamisen omasta soitosta. Luuppia kuuntelemalla voi analysoida, pitäisikö joitain ääniä painottaa enemmän kuin toisia, soittaa pidempinä, lyhyempinä, kovempina, hiljaisempina ja niin edelleen. Soiton analysointi toimii samalla tavalla kuin esimerkiksi kannettavan nauhurin kanssa, mutta äänitettyyn materiaaliin pääsee käsiksi välittömästi.

4.1.4 Rytmisen hahmotuskyvyn kehittäminen

Seuraavassa harjoituksessa paneudutaan siihen, voiko satunnaisesti soitetuista äänistä syntyvästä vellovasta äänimassasta hahmottaa tempon ja tahtilajin? Toinen lähtökohta harjoitukseen on, että joskus keikkatilanteessa lavakuuntelu voi olla huono ja kaikkia instrumentteja ei kuule lavalla kunnolla. Oma soittoaan saattaa joutua suhteuttamaan muun yhtyeen soittoon hatarien tiedonmurusten mukaan. Pystyykö kappaleen tempon hahmottamaan esimerkiksi puhaltimien soittamasta riffistä, josta saa selvää vain parista viimeisestä äänestä?

Äänitä aluksi satunnaisen mittainen tyhjä luuppi. Äänitä tämän jälkeen luupperiin rubatossa useita yksittäisiä fraaseja päällekkäin. Luuppia voi esimerkiksi efektoida kääntämällä sen soimaan takaperin tai käyttämällä puolitempo-ominaisuutta, jos käytössä olevasta luupperista sellainen löytyy. Kuuntele syntynyttä äänimassaa ja yritä hahmottaa luupin mitta ja pulssi. Tämän jälkeen soita ja luuppaa äänimassan päälle jotain hahmottamassasi pulssissa ja tahtilajissa menevää, esimerkiksi riffi tai sointukierto.

5 Delayt

Delay on viive-efekti, joka toistaa soitetun äänen viiveellä, joka on säädettävissä yleensä muutamasta millisekunnista satoihin millisekunteihin asti. Delaylla voidaan luoda monipuolisesti tunnelmia kaiutetuista eteerisistä äänimaailmoista tarkasti säksättävään rytmiiikkaan ja siksi sen avulla pystyy harjoittelemaan hyvin soiton rytmistä tarkkuutta.

Delayn kanssa tehtäviä harjoituksia kannattaa tehdä sekä metronomin kanssa että ilman metronomia. Metronomin käytöstä delayn kanssa harjoitellessa on hyötyä, jos tarkoituksena on saada tap tempon käyttö mahdollisimman tarkaksi. Tap tempo on joissain delay –pedaaleissa oleva ominaisuus, jossa toistettujen viiveiden aika-arvo on mahdollista määrittää painamalla useita kertoja pedaalissa olevaa tap tempo –kytkintä.

Tap tempo ei ole delayn kanssa tehtävissä harjoituksissa välttämätön, sillä delayn viive voidaan säätää jollekin millisekuntiarvolle ja soitettavien harjoitusten tempo määräytyy tämän pulssin mukaan.

Delayn kanssa soittaessa kannattaa kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin. Kuinka delayn feedback eli viiveellä toistettujen äänien määrä säädetään? Onko toistoja vain yksi vai useita? Millainen vaikutus kuulokuvaan on sillä, soitetaanko ääniä lyhyinä (staccato), pitkinä (legato), hiljaa tai kovaa? Liitteenä olevassa videossa käytän Line 6 M9 –multiefektin delayta.

5.1 Harjoitus delaylle

Säädä delaylle aika-arvo, joka pidetään koko harjoituksen aikana samana. Säädä toistojen määrä niin, että kuulet muutaman toiston selkeästi. Delayn viiveen aika-arvo määrittää tässä harjoituksessa neljäsosapulssin. Soita delayn määrittämään pulssiin neljäsosia ja pyri siihen, että soitat äänet mahdollisimman samanaikaisesti delayn toistojen kanssa. Kun soittosi on samassa pulssissa delayn kanssa, voit soittaa eri aika-arvoja, esimerkiksi pisteellisiä neljäsosia, delayn pysyessä samassa aika-arvossa ja pulssissa. Kokeile, millaisia rytmisiä kudoksia syntyy, kun delayn aika-arvo pysyy samana, mutta soittettujen äänien aika-arvoja muutetaan.

5.2 Toinen harjoitus delaylle

Päätä itsellesi sopiva neljäsosapulssi. Säädä delayn aika-arvo pisteelliseksi kahdeksasosaksi. Soita kahdeksasosia. Voit harjoitella esimerkiksi asteikoiden sormituksia tai moodien sointuasteita. Erityisesti tässä harjoituksessa kannattaa kiinnittää huomiota soiton artikulaatioon eli kuinka kovaa, hiljaa, staccato tai legato äänet soitetaan. Entä vaikuttavatko delayn säädöt soittotuntumaan tai toisinpäin.

6 Säröt

Säröt ovat oiva apuväline oikean ja vasemman käden soittodynamiikan harjoittelemiseen. Säröjen avulla voidaan ilmentää, millainen vaikutus soitettavan äänen luonteeseen on sillä, kuinka kovaa tai hiljaa kieltä lyödään tai millä voimakkuudella soitettavaa ääntä painetaan kitaran otelaudalla? Mikä vaikutus edellä mainituilla tekijöillä on synty-

vän nuotin äänensävyyn, äänenvoimakkuuteen tai pituuteen ja onko särön määrällä vaikutusta soittotyyliin tai millainen vaikutus soittotyylillä on särön määrään. Liitteenä olevassa videossa käytän ZVex Distortron –säröä.

6.1 Harjoitus särölle

Säädä säröpedaali tai vahvistin niin, että pystyt kontrolloimaan särön määrää soittodynamiikalla. Eli mitä kevyemmin kitaraa soitetaan sitä puhtaampi ääni saadaan. Kovemmalla kädellä soitettuna säröä tulee enemmän.

Soita esimerkiksi asteikkojen sormituksia ympäri kaulaa. Aloita mahdollisimman hiljaa ja pidä oikean käden tuntuma kevyenä. Kovenna soittodynamiikkaa pikkuhiljaa ja soita lopuksi oikealla kädellä niin kovaa kuin pystyt. Palaa taas pikkuhiljaa kevyempään ja hiljaisempaan soittotuntumaan. Toista tätä aaltoliikettä muutaman kerran.

Mikä vaikutus oikean käden soittotavan muutoksella on soundiin ja äänenvoimakkuuteen? Entä jos harjoitus tehtäisiin puhtaalla soundilla? Miltä lopputulos silloin kuulostaisi? Samaa harjoitusta voi kokeilla myös erilaisilla kompeilla.

7 Yhteenveto ja pohdinta

Yhtenä tämän työn tavoitteena oli jäsentää efektien kanssa soittamiani asioita selkeämmiksi harjoituksiksi, jotka eivät kuitenkaan olisi liian kaavamaisia, jotta harjoittelijalla olisi mahdollisimman matala kynnyks lähteä kehittämään omia variaatioitaan harjoituksesta. Liitteenä olevassa videossa olevat harjoitukset esittelevät vain muutamia perusasioita kustakin työssä esitellystä efektistä, koska tarkoituksenani on vain näyttää muutamia esimerkkejä, kuinka jotain efektiä voi käyttää jonkin soittoteknisen asian harjoittelun tukena. Itselleni on tärkeää antaa harjoittelijalle mahdollisuus syventyä omassa käytössään oleviin laitteisiin jäsennellymmän ilman, että annan valmiiksi pureskeltuja ratkaisuja, jotta harjoittelijalla olisi mahdollisuus löytää oma tapansa käyttää efektejä soitossaan ja harjoittelussaan.

Efektien käyttö harjoittelussa sisältää metodina paljon itsereflektiota ja kokeilua, mikä tekee siitä myös haastavan opiskelutyylin, vaikka metodi tarjoaakin paljon vapauksia.

Se, että harjoittelumetodi tarjoaa paljon mahdollisuuksia ja useita avoimia ovia, ei välttämättä sovi kaikille oppijoille. Tämän tyylinen harjoittelu saattaa toimia parhaiten itseni tyyllisillä soittajilla, joilla on varsin selkeä visio omasta soittotyylistään ja tavoista, joilla tavoitteeseen on mahdollista päästä. Olen myös omalla kohdallani oppinut kantapään kautta, että tämän tyylinen harjoittelu toimii parhaiten osana perinteisempää harjoittelua, ikään kuin taiteellisempia ja luovempia ratkaisuja tarjoavana porkkanana tavanomaisempien harjoitusten lomassa. Itselleni saattaa nimittäin käydä niin, että efektien kanssa puljaaminen voi viedä helposti huomion itse soittamiselta, vaikka samalla saattakin oppia enemmän efektien säätämisestä ja toimimisesta. Siksi onkin tärkeää määrittää ennen harjoittelun aloittamista, mihin osa-alueeseen kulloisellakin kerralla on tarkoitus keskittyä, sillä harjoittelun luonteeseen vaikuttaa, onko pääpaino soittoteknisillä seikoilla vai esimerkiksi delayn toimintaan perehtymisellä. Kun tietämys efektien toiminnasta syvenee ajan myötä, harjoittelussa on helpompaa yhdistää näitä osa-alueita.

Vaikka työssä esitellyt harjoitukset pureutuvatkin monelta osin kitaransoiton perusteisiin, ne eivät välttämättä ole aloittelijoille suunnattuja. Esimerkiksi plektrakäden lyöntivoimakkuus sekä -kulma ja kitaran ”volumepotikan” asento vaikuttavat todella paljon vahvistimesta ulos tulevan äänen sointiin sekä luonteeseen ja nämä tekijät ovat kitara-saundin syntymisen kannalta soittoteknisiä perusasioita. Soittoharrastustaan aloitteleville näissä tekijöissä saattaa olla silti liikaa yksityiskohtia huomioitavaksi, sillä kyse on yksinkertaistettuna vain siitä, että kitaran kieltä näpäytetään plektralla. Yksi lyönti plektralla sisältää kuitenkin muun muassa seuraavia asioita; kuinka kovaa ja missä kulmassa kieltä lyödään, osuuko plektra kieleen lähellä tallaa vai kaulaa, soitatko plektran terävällä vai pyöreällä päällä ja niin edelleen. Nämä tekijät vaikuttavat myös useiden efektien tapaan toimia. Nämä ovat kuitenkin sellaisia soittoteknisiä asioita, joita on ehkä hyvä ottaa esille vasta siinä vaiheessa, kun kitara alkaa löytää luontevasti paikkansa soittajan sylissä ja käsissä, ettei käy niin, että heti alkumetreillä mennään niin yksityiskohtaisiin seikkoihin, ettei metsää nähdä puilta.

Itselläni tämän tyylinen harjoittelu efektien kanssa alkoi muuttua tietoisemmaksi ammattilisten musiikkiopintojeni alkuvaiheessa, mikä oli luontevaa, sillä samoihin aikoihin aloin soittaa enemmän keikkoja, joilla laajemmalle saundipaletille oli käyttöä. Keikkojen ja kollegojen kanssa käytyjen keskustelujen myötä ymmärrys edellisessä kappaleessa kuvailtujen soittoteknisten seikkojen merkityksestä alkoi syventyä ja kun samaan aikaan aloin haalia uusia efektejä laajentaakseni itseilmaisuni mahdollisuuksia, tuntui luontevalta harjoitella sekä soittoteknisiä asioita että efektien käyttöä käsi kädessä.

Vaikka efektit ovat olleet osa sähkökitaran soiton kaanonia jo vuosikymmeniä, efektit eivät suuremmin näy koulumaailmassa vaan niihin tutustuminen ja haltuunotto ovat lähinnä soittajan oman harrastuneisuuden varassa, vaikka nykyään kitaristeilta vaaditaan laajaa saundikattausta etenkin freelancer –ympyröissä (Aroluoma 2016). Toisaalta efektien käytön opettaminen kouluissa voi olla hieman hankalaa, sillä efektien käyttö ei välttämättä istu kaikkien soittajien estetiikkaan, eikä kaikilla välttämättä ole esimerkiksi tässä työssä kuvailtuihin harjoituksiin tarvittavia efektejä valmiina miljoonalaatikossa. Siksi nämä harjoitukset koskettavat lähinnä marginaalista ryhmää itseni kaltaisia soittajia, joille efektien käyttö on olennainen osa omaa ilmaisua. Toivon kuitenkin, että työnsäni esittelemät ajatukset efekteistä itsereflektion apuvälineinä saisi efektejä vähemmän käyttävät soittajat kuuntelemaan omia saundejaan uudella korvalla ja peilaamaan omia tekemisiään käytössään oleviin saundeihin.

Lähteet

Aroluoma, Kimmo 01.09.2016. Kitaran kuolema vai uusi tuleminen? Backstageblogi.
<http://backstageblogi.fi/kolumnit/kitaran-kuolema-vai-uusi-tuleminen> (luettu 07.11.2017)

Aroluoma, Kimmo 07.07.2017. Mikä on oikea järjestys efekteille? Backstageblogi.
<https://www.customboards.fi/blogs/tutorials/how-do-i-connect-my-guitar-pedals-for-best-results> (luettu 09.11.2017)

Grob, Matthias 2003. History & Concepts. Live Looping.
http://www.livelooping.org/history_concepts/ (luettu 03.11.2017)

Ruohotie, P., 2002. Oppiminen ja ammatillinen kasvu. WS Bookwell Oy: Juva.

Sellon, Bob 21.03.2011. Lexicon JamMan. Stec Records.
<http://www.stecrecords.com/?RecordId=412> (luettu 03.11.2017)

Sellon, Bob 21.03.2011. Lexicon JamMan History. Stec Records.
<http://www.stecrecords.com/?RecordId=448> (luettu 03.11.2017)

Winston, Terry 2015. Lexicon PCM 42 Digital Delay Processor. Vintage Digital.
<https://www.vintagedigital.com.au/lexicon-pcm-42-digital-delay-processor/> (luettu 03.11.2017)

Video

<https://youtu.be/UU8-AHXpj7s>